

**RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG
TE ANTWERPEN
VAN 5 DECEMBER 2023**

Afdeling Mechelen

MB5-kamer

Inzake:

1. UNIA, met maatschappelijke zetel te 1060 SINT-GILLIS, Victor Hortaplein 40/40, met KBO: 0548.895.779
2. B. M. , geboren te Gent op (...) en wonende te (...), met RRN: (...)
3. H. L. R. , geboren te Asse op (...) en wonende te (...), met RRN: (...)
4. H. J. R. R. H. , geboren te Merksem op (...) en wonende te (...), met RRN: (...)
5. I. D. K. , geboren te Antwerpen op (...) en wonende te (...), met RRN: (...)

eisende partijen,
die als raadsliden hebben Meester El Kkaddouri Yasmina en Meester Heymans Jonas, advocaten, met kantoor te 9030 MARIAKERKE (GENT),

TEGEN:

Vlaamse vervoermaatschappij - De Lijn, met maatschappelijke zetel te (...) KBO:
(...)
verwerende partij,

die als raadslieden heeft Meester De Weerdts Anton en Meester Debievre Jens, advocaten, met kantoor te 1000 BRUSSEL,

De rechtbank neemt onder meer in acht:

- de gedinginleidende dagvaarding bij exploit van 3 februari 2023 van het ambt van P. S., gerechtsdeurwaarder, neergelegd ter griffie van deze rechtbank op 10 februari 2023;
- de beschikking van 27 februari 2023 verleend overeenkomstig artikel 747 § 1 van het gerechtelijk wetboek die het akkoord van de partijen betreffende de conclusiekalender bekrachtigt;
- de conclusie voor eisende partijen, neergelegd op de griffie van deze rechtbank op 1 september 2023;
- de conclusie voor verwerende partij, neergelegd op de griffie van deze rechtbank op 29 september 2023;
- de verklaringen van partijen op de zitting van 7 november 2023;
- de namens partijen overgelegde stukken.

1. VOORWERP VAN HET GESCHIL – VOORGAANDEN

Eisende partijen sub 2 tot en met 5 zijn allen personen met een beperking en verplaatsen zich in een rolstoel.

UNIA is een onafhankelijke openbare instelling die discriminatie bestrijdt en gelijke kansen bevordert en fungeert als meldpunt voor vermeende discriminatoire behandelingen.

Eisende partijen sub 2 tot en met 5 maken allen gebruik van het openbaar vervoer, georganiseerd door verwerende partij De Lijn.

In de periode september 2018 — november 2022 formuleerden eisende partijen aan De Lijn verschillende klachten wegens problemen die zij ondervonden bij het gebruik van het openbaar vervoer georganiseerd door De Lijn.

De klachten hadden betrekking op:

- het enerzijds geen toegang hebben tot de dienstverlening doordat buschauffeurs de haltes waar ze stonden te wachten, niet bedienden.
- het anderzijds niet toegankelijk zijn van de trams/bussen doordat de voertuigen niet voorzien waren van het nodige materiaal om de oprijplaat te openen, of door onwil/onkunde van de buschauffeurs om hen hierbij te helpen.

Op 14 januari 2020 vond een overlegmoment plaats tussen UNIA en De Lijn waarop de meldingen van H. R. werden besproken. Op 23 januari 2020 stelde UNIA De Lijn in gebreke tot betaling van een schadevergoeding aan H. R. .

Op 24 februari 2021 vond opnieuw een overlegmoment plaats tussen UNIA en De Lijn. Aanleiding van de vergadering betrof de bespreking van vier klachten van H. R. en B. M. . Per schrijven van 9 maart 2021 betwistte De Lijn de aanspraken tot schadevergoeding omdat volgens haar niet voldaan was aan de cumulatieve voorwaarden om van discriminatie te spreken.

Per schrijven dd. 26 maart 2021 stelde UNIA De Lijn in gebreke tot betaling van een schadevergoeding aan H. R. en B. M. , alsook tot het mededelen van de maatregelen welke De Lijn zou treffen om discriminatie op grond van handicap te vermijden.

Bij schrijven van de raadslieden van De Lijn dd. 8 april 2021 werden deze aanspraken integraal betwist.

In het aangetekend schrijven van 11 augustus 2022 somde de raadsman van UNIA 14 vermeende incidenten op waarmee eisende partijen geconfronteerd werden (met inbegrip van 2 incidenten gemeld door T. D.). De Lijn werd aangemaand over te gaan tot het oprichten van een interne klachtencommissie voor het behandelen van klachten ingediend door personen met een beperking, alsook tot betaling van een schadevergoeding aan elk van eisende partijen.

Bij brief van 12 september 2022 van de raadsman van De Lijn werd de ingebrekestelling formeel betwist en gaf De Lijn toelichting bij de vermeende incidenten. De Lijn stelde van oordeel te zijn dat er geen sprake was van enige directe of indirecte discriminatie.

Per schrijven van 1 oktober 2022 verzocht de raadsman van UNIA de LIJN om de door haar geleverde inspanningen, zowel structureel als in de concrete casussen, te willen staven.

In antwoord hierop schreef de raadsman van De Lijn op 17 oktober 2022 dat zij reeds alle nodige documentatie had overgemaakt. De Lijn bleef bij haar standpunt dat er in geen geval sprake was van enige vorm van directe of indirecte discriminatie in de concrete casussen.

Partijen bleven bij hun standpunt. Op 3 februari 2023 gingen eisende partijen over tot dagvaarding van De Lijn.

De verdere gegevens van de zaak en de argumenten van de partijen zullen verder bij de beoordeling van de zaak behandeld worden, door zover ze dienend zijn.

2. PROCEDURE — ONDERWERP VAN DE VORDERINGEN

2.1.

De vordering van eisende partijen zoals geformuleerd in de syntheseconclusie dd. 1 september 2023 strekt ertoe:

- voor recht te zeggen dat:
 - o tweede eisende partij, mevrouw B. M. , voor wat betreft de feiten beschreven onder de incidenten 5, 7 en 10 het slachtoffer is geworden van een directe, minstens indirecte discriminatie op grond van haar beperking;
 - o derde eisende partij, mevrouw H. R. , voor wat betreft de feiten beschreven onder de incidenten 2, 4 en 6 het slachtoffer is geworden van een directe, minstens indirecte discriminatie op grond van haar beperking;
 - o vierde eisende partij, de heer R. H. , voor wat betreft de feiten beschreven onder de incidenten 1 en 3 het slachtoffer is geworden van een (in)directe discriminatie op grond van zijn beperking;
 - o vijfde eisende partij, mevrouw I. D. K. , voor wat betreft de feiten beschreven onder de incidenten 8, 9, 11, 12,13,14 en 15 het slachtoffer is geworden van een directe, minstens indirecte discriminatie op grond van haar beperking;
 - o verwerende partij heeft gehandeld in strijd met artikel de artikelen 5, 9 en 20 van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, de artikelen 2, 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 2 van Protocol 4 van 16 september 1963 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

- verwerende partij te bevelen om binnen 1 maand na uitspraak een interne klachtcommissie op te richten die bevoegd is voor het behandelen van klachten ingediend door personen met een beperking waarbij het noodzakelijk is dat de volgende vier garanties worden ingebouwd: (1) dat personen met een beperking deel uitmaken van deze commissie en mee kunnen beslissen; (2) dat de beslissing (geanonimiseerd) publiek gemaakt worden en (3) dat de klager wordt uitgenodigd om aanwezig te zijn tijdens de behandeling van de klacht en (4) dat indien een klacht door de interne klachtencommissie gegrond wordt verklaard, er wordt voorzien in een symbolische financiële tegemoetkoming die niet het

karakter van schadevergoeding heeft, en dit onder de verbeurte van een dwangsom van 10000 EUR per dag te rekenen vanaf 1 maand na de uitspraak;

- ingevolge artikel 29 §4 van het Gelijkekansendecreet vast te stellen dat het tussen te komen vonnis uitvoerbaar is bij voorraad, niettegenstaande enig rechtsmiddel;
- de verwerende partij, overeenkomstig artikel 28 §2, 2° van het Gelijkekansendecreet te veroordelen tot het betalen van de forfaitaire schadevergoeding voor morele schade, vastgesteld op 1.300,00 EUR per eisende partij per incident;
- de verwerende partij, overeenkomstig artikel 29 §3 van het Gelijkekansendecreet, te bevelen de beslissing of een samenvatting aan te plakken binnen een termijn van 40 dagen vanaf uitspraak, zowel binnen als buiten het hoofdkantoor van De Lijn, op de website van De Lijn en het bekendmaken te maken via de geschreven en digitale pers, en dit onder de verbeurte van een dwangsom van 2500 EUR per dag te rekenen vanaf 40 dagen na uitspraak
- de verwerende partij te verplichten erop toe te zien dat elke bus voorzien is van het nodige materiaal (een stok) om de oprijplaat te openen;
- de verwerende partij te veroordelen tot de kosten van het geding, met inbegrip van de rolrechten, dagvaardingskosten, alsook de rechtsplegingsvergoeding dewelke langs de kant van de eisende partijen wordt begroot op het geïndexeerde basisbedrag van 300, 00 EUR.

2.2.

De Lijn besluit in haar syntheseconclusie dd. 29 september 2023:

De vorderingen van Eisende partijen af te wijzen als onontvankelijk, minstens ongegrond;

- o Derhalve de vordering inzake het voor recht verklaren dat eisende partijen slachtoffer zouden zijn geworden van discriminatie op discriminatie en dat De Lijn heeft gehandeld in strijd met het verbod ongegrond te verklaren;
- o Derhalve de vordering tot betaling van een forfaitaire schadevergoeding, vastgesteld op EUR 650,00 per Incident, ongegrond te verklaren;
- o Derhalve de vordering tot oprichting van een afzonderlijke interne klachtencommissie voor het behandelen van klachten ingediend door personen met een beperking onontvankelijk, minstens ongegrond te verklaren;
- o Derhalve de vordering tot openbaarmaking van de beslissing of een samenvatting ongegrond te verklaren;
- o Derhalve der vordering inzake het opleggen van een verplichting aan De Lijn om erop toe te zien dat elke bus is voorzien van het nodige materiaal om de oprijplaat te openen onontvankelijk, minstens ongegrond te verklaren;
- o Derhalve de vordering om concludante te horen veroordelen tot de kosten van het geding ongegrond te verklaren;
- o Eiseres te veroordelen tot betaling van de kosten van het geding, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding, in hoofde van De Lijn, begroot op EUR 1.540,00.

3. BEOORDELING VAN DE ONTVANKELIJKHEID

3.1.

De Lijn werpt de onontvankelijkheid op van de vorderingen van UNIA wegens gebrek aan enige procesbekwaamheid in haar hoofde. Zij verwijst hiervoor naar het feit dat artikel 40 van het Gelijkekansendecreet, op basis waarvan UNIA de bevoegdheid kreeg om in Vlaamse aangelegenheden in rechte te kunnen optreden, op 15 maart 2023 werd opgeheven.

Het artikel werd opgeheven door de artikelen 55 juncto artikel 61 van het decreet van 28 oktober 2022 tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI decreet).

De artikelen 57-58 van het VMRI Decreet omvatten een regeling met betrekking tot de overdracht van hangende klachten of meldingen die werden ingediend bij UNIA die — vanaf 15 maart 2023 — onder de bevoegdheid van het nieuw opgerichte VMRI zouden komen te vallen.

Artikel 57 van het VMRI Decreet bepaalt dat: "Meldingen of klachten die werden ingediend bij Unia overeenkomstig artikel 6, § 2, van het samenwerkingsakkoord tot oprichting van Unia, en die onder het mandaat van het VMRI zoals gedefinieerd in artikel 6 vallen, en nog niet afgehandeld zijn op 15 maart 2023, kunnen, met instemming van de klager of melder, worden overgedragen aan het VMRI. Het VMRI kan in dat geval bij Unia het volledige dossier opvragen dat op basis van de klacht of melding werd opgemaakt."

Er werd dus voor wat betreft de hangende klachten en meldingen bij UNIA voorzien in een optionele overdracht. De omstandigheid dat het samenwerkingsakkoord werd opgezegd met ingang van 15 maart 2023 betekent dus niet dat er geen rechtsgevolgen meer uit kunnen voortvloeien voor meldingen die aanhangig zijn gemaakt voor die datum, net zoals aan feiten die zich in het verleden hebben voorgedaan in beginsel rechtsgevolgen kunnen worden verbonden die voortvloeien uit de toentertijd geldende en inmiddels opgeheven rechtsregel.

(zie ook: Memorie van toelichting bij het Decreet van 28 oktober 2022, Parl. St. VI. R. 2021-2022, stuk 1357 pag.62.)

Voor meldingen of klachten bij Unia die op 15 maart 2023 nog niet afgehandeld waren, is overdracht dus mogelijk maar niet verplicht.

3.2.

In casu stelt UNIA dat zij over een vorderingsrecht beschikt, enerzijds op basis van artikel 41 Gelijkekansendecreet, hetgeen niet werd opgeheven, en anderzijds op basis van artikel 17 lid 2 Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 41 Gelijkekansendecreet bepaalt:

§ 1. Als afbreuk wordt gedaan aan de statutaire opdrachten die ze zich tot doel hebben gesteld, kunnen instellingen van openbaar nut en verenigingen die op de datum van de feiten sedert ten minste drie jaar rechtspersoonlijkheid hebben en die zich op de datum van de feiten sedert ten minste drie jaar in hun statuten tot doel hebben gesteld, de mensenrechten te verdedigen of discriminatie te bestrijden in rechte optreden in alle geschillen waartoe dit decreet aanleiding kan geven.

§ 3. Als de vordering betrekking heeft op een discriminatie van of een overtreding tegen een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, dan is de vordering van de instellingen, verenigingen en organisaties, vermeld in § 1 en § 2, pas ontvankelijk als ze bewijzen dat ze handelen met instemming van die natuurlijke persoon of rechtspersoon.

UNIA is een instelling van openbaar nut (1), beschikt minstens vanaf 2013 over rechtspersoonlijkheid (2) en heeft als doel de gelijkheid te verdedigen en discriminatie te bestrijden (3) zodat zij wel degelijk over de vereiste procesbekwaamheid en een belang beschikt om een vordering in te stellen.

De rechtbank benadrukt volledigheidshalve dat anders oordelen de continuïteit van de vordering ernstig in het gedrang zou brengen nu aan de VMRI niet de bevoegdheid werd gegeven om namens slachtoffers in persoon in rechte op te treden.

Wanneer UNIA optreedt voor rekening of ter ondersteuning van een geïdentificeerd natuurlijk persoon, dient zij krachtens artikel 41 van het Gelijkekansendecreet het akkoord van deze persoon te bewijzen.

Nu UNIA in casu enkel de toestemmingen voorbrengt van B. M. en H. R. , kan zij enkel ter ondersteuning van de vordering van deze natuurlijke personen in rechte optreden.

3.3.

UNIA beschikt verder als rechtspersoon die de bescherming beoogt van de rechten van de mens op grond van artikel 17 lid 2 van het Gerechtelijk Wetboek over een rechtsvordering om een collectief belang na te streven.

Er is niet voorzien in een verplichte overdracht aan het VMRI zodat UNIA terecht stelt dat zij nog steeds over de vereiste procesbekwaamheid en een belang beschikt. Het belang dient bovendien te worden beoordeeld op het tijdstip van het instellen van de vordering.

UNIA beschikt derhalve over een recht om op te treden in naam en voor rekening van B. M. en H. R. , alsook in eigen naam en voor eigen rekening, in het kader van de collectieve rechtsvordering waarvan zij titularis is.

Haar vordering is dan ook ontvankelijk.

4. BEOORDELING TEN GRONDE

4.1.

De feitelijke tenuitvoerlegging van het toegankelijkheidsbeleid van De Lijn, de controle hierop en haar klachtenbehandeling, maken volgens eisende partijen een schending uit van de positieve en negatieve verplichtingen die voortvloeien uit het nationaal en internationaal verankerd verbod op discriminatie op grond van handicap.

Krachtens artikel 2 van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap wordt onder 'discriminatie op grond van handicap' verstaan: elk onderscheid en elke uitsluiting of beperking op grond van een handicap dat of die ten doel of tot gevolg heeft dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid met anderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in het politieke, economische, sociale, culturele of burgerlijke leven, of op andere gebieden aangetast of onmogelijk gemaakt wordt. Het omvat alle vormen van discriminatie, met inbegrip van de weigering van redelijke aanpassingen;

De Lijn valt onder het Vlaams beleidsdomein Mobiliteit en Openbare werken en staat in voor het publiekelijk beschikbaar openbaar bus- en tramvervoer in Vlaanderen, hetgeen een gewestelijke bevoegdheid betreft.

Het decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen-en-gelijkebehandelingsbeleid (hierna gelijkekansendecreet) creëert een algemeen kader voor de bestrijding van discriminatie met betrekking tot de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest (artikel 2 Gelijkekansendecreet).

Onder discriminatie wordt krachtens het Gelijkekansendecreet onder meer verstaan: het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap (artikel 15 Gelijkekansendecreet).

Artikel 16 van het Gelijkekansendecreet bepaalt:

§1

Er is sprake van directe discriminatie als iemand minder gunstig wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, op grond van een of meer, werkelijke of vermeende, eigen of bij associatie toegekende, beschermde kenmerken, tenzij die ongunstige behandeling objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

§2

Er is sprake van indirecte discriminatie als een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelswijze personen met een werkelijk of vermeend, eigen of bij associatie toegekend beschermd kenmerk in vergelijking met andere personen kan benadelen, tenzij:

- die bepaling, maatstaf of handelswijze objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn;
- in het geval van indirect onderscheid op grond van een handicap aangetoond wordt dat geen redelijke aanpassingen getroffen kunnen worden.

In het geval een indirect onderscheid wordt gemaakt op grond van een handicap, is dus sprake van discriminatie, tenzij aangetoond wordt dat geen redelijke aanpassingen kunnen getroffen worden.

Wat onder 'redelijke aanpassingen' dient te worden verstaan, wordt bepaald in artikel 19 Gelijkheidsdecreet:

Er is sprake van weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als aanpassingen worden geweigerd die geen onevenredige belasting betekenen, of waarvan de belasting in voldoende mate wordt gecompenseerd door bestaande maatregelen. Als aanpassing wordt beschouwd, elke concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap neutraliseert.

Artikel 2 van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap omschrijft 'redelijke aanpassingen' als volgt: "noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle rechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen."

Het Protocol tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie, ten gunste van personen met een handicap, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 20 september 2007, reikt criteria aan ter beoordeling van het begrip 'redelijke aanpassing'.

Deze criteria zijn:

- De financiële impact van de aanpassing en de financiële draagkracht van degene op wie de aanpassingsplicht rust;
- De organisatorische impact van een aanpassing;
- De te verwachten frequentie en duur van het gebruik van de aanpassing door personen met een handicap;
- De impact van de aanpassing op de levenskwaliteit van daadwerkelijke of potentiële gebruiker(s) met een handicap;
- De impact van de aanpassing op de omgeving en op andere gebruikers;
- Het ontbreken van gelijkwaardige alternatieven;
- Het verzuim van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen.

4.2.

De bewijslast met betrekking tot het bestaan van discriminatie wordt geregeld in artikel 36§1 Gelijkheidsdecreet:

§ 1 Als een persoon of een van de instellingen, verenigingen of organisaties, vermeld in artikel 41, in een burgerrechtelijke procedure voor een bevoegd gerecht de schending inroept van dit decreet en feiten aanvoert die het bestaan van een discriminatie kunnen doen vermoeden, valt de bewijslast dat er geen discriminatie is, ten laste van de verweerder.

§ 2 Onder feiten die het bestaan van een directe discriminatie op grond van een beschermd kenmerk kunnen doen vermoeden, wordt onder meer, doch niet uitsluitend, begrepen:

1° de gegevens waaruit een bepaald patroon van ongunstige behandeling blijkt ten aanzien van personen die drager zijn van een of meer welbepaalde beschermde kenmerken, onder meer via verschillende, los van elkaar staande meldingen, die bij het Vlaams Mensenrechteninstituut of bij een van de instellingen, verenigingen of organisaties, vermeld in artikel 41 van dit decreet, werden gedaan;

2° de gegevens waaruit blijkt dat de situatie van het slachtoffer van de ongunstige behandeling, vergelijkbaar is met de situatie van de referentiepersoon.

§ 3 Onder feiten die het bestaan van een indirecte discriminatie op grond van een beschermd kenmerk kunnen doen vermoeden, wordt onder andere, doch niet uitsluitend, begrepen:

1° algemene statistieken over de situatie van de groep waartoe het slachtoffer van de discriminatie behoort of feiten van algemene bekendheid;

2° het gebruik van een intrinsiek verdacht criterium van onderscheid;

3° elementair statistisch materiaal waaruit een ongunstige behandeling blijkt.

Conform deze bepaling vindt er dus een verschuiving van de bewijslast plaats indien een persoon die zich door niet-toepassing van het beginsel van gelijke behandeling benadeeld acht, feiten aanvoert die een vermoeden van discriminatie kunnen opwekken. In voorkomend geval is het aan de verweerder om te weerleggen dat er sprake was van discriminatie, of minstens te bewijzen dat zijn gedraging objectief en redelijk te verantwoorden viel of dat de situatie van de personen die vergeleken worden, niet vergelijkbaar is. (in die zin: Memorie van toelichting bij het Decreet van 10 juli 2008, Parl. St. VI. R. 2007-2008, stuk 1578 — nr. 1 pag. 19).

Volgens de bewijsregel moeten de eisende partijen dus prima facie aannemelijk maken dat er sprake was van een discriminatie. In het kader van het weigeren van redelijke aanpassingen zullen eisende partijen dus aannemelijk moeten maken dat verweerder niet (in voldoende mate) maatregelen nam die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met handicap neutraliseren.

Het bewijs van discriminatie kan worden geleverd door alle wettige bewijsmiddelen. Ook het tegenbewijs, dat niet werd gediscrimineerd, mag worden geleverd door alle middelen van recht.

4.3.

In casu wordt De Lijn een ongelijke behandeling verweten door eisende partijen sub 2 tot en met 5 omwille van hun fysieke handicap.

Concreet stellen eisende partijen dat elkeen van hen meerdere malen het slachtoffer werd van discriminatie toen zij gebruik wensten te maken van het openbaar vervoer (zowel bussen als trams). Eisende partijen maken melding van vijftien incidenten waarbij zij telkens met één of meerdere van de volgende problemen geconfronteerd werden:

- er waren ontoereikende technische voorzieningen, meer bepaald een gebrek aan materiaal op de tram/bus om de oprijplaat voor rolstoelen uit te kleppen.
- gebrek aan bijstand door de buschauffeurs bij het uitkleppen van de oprijplaat.
- weigering door de buschauffeurs om te helpen of om te stoppen.
- gebrek aan kennis bij de buschauffeurs om de oprijplaat te laten werken.

Eisende partijen tonen aan de hand van voormelde incidenten, die ook elk apart door hen in persoon, dan wel door UNIA, aan De Lijn werden gemeld, afdoende aan dat:

- H. R. (incidenten 2,4 en 6) en aan B. M. (incidenten 5 en 7) een dienst tot openbaar vervoer werd geweigerd omwille van hun handicap.
- B. M. (incident 10), R. H. (incidenten 1 en 3) en I. D. K. (incidenten 8,9,11,12,13,14,15) geconfronteerd werden met een bemoeilijking, dan wel met een onmogelijkheid om gebruik te maken van het openbaar vervoer georganiseerd door De Lijn omwille van hun handicap.

Het aantal incidenten over een verloop van enkele jaren wijst zonder twijfel op een bepaald patroon van ongunstige behandeling ten aanzien van deze personen.

Eisende partijen maken voldoende aannemelijk dat De Lijn niet (in voldoende mate) maatregelen nam die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met handicap neutraliseren.

4.4.

Nu eisende partijen feiten aanvoeren die het bestaan van discriminatie op grond van een van de beschermde criteria kunnen doen vermoeden, dient De Lijn te bewijzen dat er geen discriminatie is geweest. Zodoende dient De Lijn het bewijs te leveren van het feit dat zij wel voorzien heeft in redelijke aanpassingen, dan wel dient zij deze ongelijke behandeling te rechtvaardigen.

De Lijn slaagt er niet in om dit vermoeden van discriminatie te weerleggen.

Haar verweer beperkt zich tot uitleg over haar beleid om het openbaar vervoer zo toegankelijk mogelijk te maken en te verwijzen naar de maatregelen die zij reeds heeft getroffen.

Het past om te verwijzen naar het antwoord van De Lijn op twee van bovenvernoemde incidenten:

"We houden de toegankelijkheid van ons aanbod nauwlettend in het oog en willen die permanent verbeteren. We vragen onze chauffeurs om rolstoelgebruikers te helpen wanneer dit mogelijk is. Naast een opleiding in klantvriendelijkheid krijgen ze ook een opleiding in het omgaan met reizigers met een beperking. Helaas is het niet voor iedereen praktisch haalbaar om fysiek te helpen. We hebben namelijk grote, kleine, sterke en minder sterke chauffeurs in dienst. Wat als je extra hulp nodig hebt bij het op- en afstappen? Als je dat vraagt, moet de chauffeur wel de oprijplaat uitleggen zodat je zelfstandig in het voertuig geraakt. Daarom vragen we om, als je moeilijk of niet zelfstandig op de tram of bus geraakt, zoveel mogelijk beroep te doen op een begeleider die gratis kan meerijden met een begeleiderskaart. Als het nodig is, kan een medereiziger of eventueel de chauffeur helpen (...).

De Lijn stelt in conclusies intussen verschillende initiatieven te hebben genomen om haar diensten aan te passen en zo inclusief mogelijk te maken, inzonderheid voor personen met een beperking. Het is volgens De Lijn echter niet mogelijk om alle voertuigen in één klap te vernieuwen. Zij benadrukt daarentegen wel dat haar voertuigenpark reeds in ruime mate voldoet aan de toegankelijkheidseisen voor personen met een handicap.

Eisende partijen kunnen worden gevolgd wanneer zij stellen dat geen concreet bewijs wordt voorgebracht van aanpassingen die reeds effectief zijn doorgevoerd. Uit het dossier blijkt integendeel dat de eerste klachten reeds dateren van 2018-2019 en eisende partijen klaarblijkelijk in 2022 en 2023 nog steeds met een slechte toegankelijkheid geconfronteerd werden.

Indien een oprijplaat niet kan worden uitgeklept door gebrek aan materiaal (1) of door onkunde van de chauffeurs (2), dan wel door onwil van chauffeurs die simpelweg doorrijden (3) is er geen sprake van een aanpassing die geschikt is voor het vervoer van personen met een beperking en is het direct gevolg hiervan dat deze personen, die gebruik maken van een rolstoel, niet met de bus/tram mee kunnen.

De rechtbank kan dan ook enkel vaststellen dat voor zover De Lijn reeds maatregelen zou hebben ondernomen, deze niet doeltreffend zijn nu deze er klaarblijkelijk niet voor zorgen dat personen met een beperking zelfstandig kunnen participeren aan het openbaar vervoer.

De Lijn maakt niet aannemelijk dat de gevraagde aanpassingen, met name het voorzien van geschikt materiaal aan boord van tram/bus en ervoor te zorgen dat chauffeurs afdoende zijn opgeleid, een onredelijke financiële impact voor zich zou meebrengen, noch dat deze een buitensporige organisatorische impact met zich zouden meebrengen.

Het spreekt verder voor zich dat het aanwenden van deze aanpassingen een blijvende impact zou hebben op de levenskwaliteit van daadwerkelijke of potentiële gebruikers met een handicap van het openbaar vervoer. Er is daarenboven geen enkele aanwijzing dat de maatregelen een negatieve invloed zouden hebben op andere gebruikers.

De Lijn levert zelf geen gelijkwaardige alternatieve oplossingen. Zij verwijst weliswaar naar haar toekomstplannen doch dit doet geen afbreuk aan de reeds ondergane discriminatie door eisende partijen.

De rechtbank besluit dat De Lijn zich schuldig maakt aan discriminatie door te weigeren redelijke aanpassingen door te voeren zonder dat het bewijs wordt geleverd dat die buitensporige lasten zouden inhouden. De Lijn heeft dan ook jegens eisende partijen sub 2 tot en met 5 een verboden onderscheid op grond van handicap dat niet te rechtvaardigen is, gemaakt bij het aanbieden van bus- en tramvervoer.

Om bovenstaande redenen wordt voor recht gezegd dat eisende partijen sub 2 tot en met 5 het slachtoffer werden van discriminatie op grond van zijn/haar beperking.

4.5.

In geval van discriminatie kan het slachtoffer krachtens artikel 28 van het Gelijkekansendecreet een schadevergoeding vorderen overeenkomstig het contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht.

De forfaitaire schadevergoeding, tenzij in het kader van arbeidsbetrekkingen, wordt conform artikel 28 §2 van het Decreet als volgt bepaald: in alle overige gevallen wordt de forfaitaire vergoeding van de morele schade, geleden ten gevolge van een feit van discriminatie, vastgesteld op 650 euro. Dat bedrag wordt verhoogd tot 1.300 euro indien de verweerder niet kan aantonen dat de betwiste ongunstige of nadelige behandeling ook op niet-discriminerende gronden getroffen zou zijn of wegens andere omstandigheden, zoals de bijzondere ernst van de geleden morele schade.

Er dient voor te worden gezorgd dat eisende partijen op een zo uitgebreid en comfortabel mogelijke wijze aan alle aspecten van het gewone leven van elke burger kunnen deelnemen. Het openbaar vervoer nemen valt hier onder. Het lijdt geen twijfel dat eisende partijen sub 2 tot en met 5 morele schade hebben geleden ten gevolge van de meerdere keren dat zij geconfronteerd werden met een slechte toegankelijkheid van de bussen/trams.

De rechtbank ziet evenwel geen reden om het verhoogde forfaitair bedrag van 1.300,00 euro toe te kennen. Eisende partijen tonen geen omstandigheden aan die deze verhoging rechtvaardigen. Evenmin is er een reden om per incident een aparte schadevergoeding toe te kennen. Het gaat immers niet om onderscheiden schadeposten.

Aan eisende partijen sub 2 tot en met 5 wordt dan ook een forfaitaire schadevergoeding van 650,00 euro toegekend.

UNIA toont niet aan dat zij schade heeft opgelopen, dewelke te onderscheiden is van de schade die de slachtoffers hebben opgelopen, zodat aan haar geen schadevergoeding toekomt.

4.6.

Eisende partijen vorderen verder om De Lijn te bevelen om binnen één maand na de uitspraak een interne klachtencommissie op te richten die bevoegd is voor het behandelen van klachten ingediend door personen met een beperking waarbij verschillende garanties worden ingebouwd, en dit onder verbeurte van een dwangsom van 10.000,00 euro per dag.

De Lijn werd als extern verzelfstandigd agentschap binnen het Beleidsdomein Mobiliteit & Openbare Werken van de Vlaamse overheid dat instaat voor het stedelijk en regionaal openbaar vervoer in het

Vlaams Gewest opgericht bij Decreet van 31 juli 1990 tot oprichting van de Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn.

De Vlaamse regering stelt de statuten van de Maatschappij vast.

Sinds het ontstaan in 1991 zijn de strategische en operationele doelstellingen van De Lijn samen met de financiële en andere verbintenissen van het bedrijf en de Vlaamse overheid opgenomen in een beheersovereenkomst. Deze wordt afgesloten tussen de Vlaamse Regering en de Raad van bestuur.

De Lijn betwist de vordering en werpt terecht tegen dat het niet tot de mogelijkheden van de rechtbank behoort een bevel te geven tot de oprichting van een interne klachtencommissie nu dit raakt aan de decretale en interne organisatie van De Lijn als openbare instelling en dergelijke beslissingen tot de wetgevende, dan wel de uitvoerende macht behoren.

Evenmin tonen eisende partijen aan op welke rechtsgrond zij deze vordering steunen. Terecht stelt De Lijn dat niet duidelijk is welk subjectief recht eisende partijen zouden kunnen laten gelden op de wijze van klachtafhandeling zoals door hen gevorderd. De Lijn is wettelijk niet verplicht een dergelijke interne klachtencommissie op te richten.

De vordering tot het bevelen van het oprichten van een interne klachtencommissie wordt dan ook afgewezen.

4.7.

Eisende partijen vorderen verder De Lijn ertoe te verplichten erop toe te zien dat elke bus voorzien is van het nodige materiaal (een stok) om de oprijplaat open te klikken.

Zij verduidelijken niet op welke rechtsgrond deze vordering gesteund is. Echter is het duidelijk dat deze eis erop gericht is een bepaald verbod, dan wel een positief bevel op te leggen waardoor de onrechtmatige toestand wordt stopgezet, zodat dit deel van de vordering als stakingsvordering in de zin van artikel 29 van het Gelijkekansendecreet gelezen dient te worden.

De stakingsvordering conform artikel 29 Gelijkekansendecreet beoogt de stopzetting van een met het decreet strijdige handeling:

Op verzoek van de persoon die meent het slachtoffer te zijn van discriminatie of op verzoek van een van de instellingen, verenigingen of organisaties, vermeld in artikel 41, stelt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, naargelang van de aard van de daad, de voorzitter van de arbeidsrechtbank of van de rechtbank van koophandel, het bestaan vast van een zelfs onder het strafrecht vallende daad waardoor de bepalingen van dit decreet worden overtreden en beveelt hij de staking ervan. De voorzitter van de rechtbank kan de opheffing van de staking bevelen zodra bewezen is dat een einde is gemaakt aan de overtreding (artikel 29§1 Gelijkekansendecreet)

Eisende partijen vorderen krachtens hetzelfde artikel de aanplakking in en bekendmaking van het vonnis binnen een termijn van 40 dagen vanaf de uitspraak zowel binnen als buiten het hoofdkantoor van De Lijn, op haar website en de beslissing of een samenvatting ervan bekend te maken via de pers en dit onder de verbeurte van en dwangsom van 2.500,00 euro per dag te rekenen vanaf 40 dagen na de uitspraak (artikel 29§3 Gelijkekansendecreet).

De stakingsvorderingen, en daarmee samenhangend de vordering tot publicatie, voortvloeiende uit de antidiscriminatiewetgeving behoren tot de exclusieve bevoegdheid van de voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg (artikel 585 Gerechtelijk Wetboek).

Nu artikel 29§4 Gelijkekansendecreet uitdrukkelijk bepaalt dat deze vordering dient te worden ingesteld en behandeld door de Voorzitter volgens de procedure zoals in kort geding, is de rechtbank niet bevoegd om van dit deel van de vordering uitspraak te doen.

5. DE KOSTEN EN UITGAVEN VAN DE PROCEDURE - UITVOERBAARHEID

5.1. Kosten

De rechter verwijst in ieder eindvonnis, zelfs ambtshalve, de in het ongelijk gestelde partij in de kosten (cfr. artikel 1017 van het gerechtelijk wetboek). In dit geval is dat De Lijn.

Het komt partijen toe een omstandige opgave in te dienen van hun kosten (artikel 1021 van het gerechtelijk wetboek). De rechtbank mag de kosten niet ambtshalve begroten. Indien de rechtbank dat toch doet oordeelt zij ultra petita en schendt zij artikel 1138, 2° van het gerechtelijk wetboek. (cfr. Cass. 26 april 2018, C.17.0420.N <http://www.cass.be> (24 mei 2018); Cass. 18 september 2014, C.12.0237.F <http://www.cass.be> (12 oktober 2014); Cass. (1e k.) AR C.11.0159.F, 27 september 2012, <http://www.cass.be> (19 oktober 2012); Cass. 5 januari 2007, P&B 2007, 273, R.W. 2006-07, afl. 40, 1644; Cass. 15 juni 2007, <http://www.cass.be> (20 juli 2007), (1e k.) AR C.04.0555.N).

De rechter moet echter wel met toepassing van de bepalingen van het Tarief Rechtsplegingsvergoeding het correcte basisbedrag van de rechtsplegingsvergoeding bepalen; daarmee miskent de rechter niet het algemeen rechtsbeginsel houdende de autonomie van de procespartijen in het civiele geding (Cass. AR. C.22.0158.N, 13 januari 2023).

De vordering van eisende partijen is deels in geld waardebaar en deels niet in geld waardebaar, zodat de rechtsplegingsvergoeding dient vereffend te worden op basis van het onderdeel van de eis dat aanleiding geeft tot de begroting van de hoogste rechtsplegingsvergoeding met name deze voor niet in geld waardebare vorderingen.

Gelet op de waarde van de rechtsvordering zoals geformuleerd in de gedinginleidende dagvaarding, wordt de rechtsplegingsvergoeding overeenkomstig artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007, begroot en door de rechtbank vereffend op het per 01.11.2022 geïndexeerde basisbedrag van 1.800,00 euro.

Verweerder wordt ook veroordeeld tot betaling van het rolrecht ten belope van €165,00 aan de FOD Financiën, na daartoe te zijn uitgenodigd door de FOD Financiën.

5.2. Uitvoerbaarheid bij voorraad

Dit vonnis is krachtens artikel 1397 Gerechtelijk Wetboek van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder zekerheidsstelling.

BESLISSING VAN DE RECHTBANK :

Het vonnis wordt uitgesproken op tegenspraak en in eerste aanleg;

De bepalingen van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken en de latere aanvullingen en wijzigingen daaraan werden in acht genomen;

De rechtbank verklaart zich onbevoegd om kennis te nemen van de stakingsvordering en de vordering tot aanplakking van de uitspraak maar bevoegd om te oordelen over alle andere vorderingen.

Deze vorderingen van eisende partijen zijn ontvankelijk en in de hierna bepaalde mate gegrond doch ongegrond en afgewezen voor het overige.

Zegt voor recht dat Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn jegens B. M. (voor wat betreft de feiten beschreven onder incidenten 5,7 en 10), H. R. (voor wat betreft de feiten beschreven onder incidenten 2,4 en 6) , R. H. (voor wat betreft feiten beschreven onder incidenten 1 en 3) en I. D. K. (voor wat betreft de feiten beschreven onder 8,9,11,12,13,14 en 15) een verboden onderscheid heeft gemaakt op grond van handicap bij het aanbieden van openbaar vervoer en aldus een daad van discriminatie heeft gesteld in de zin van het Decreet van 10 juli 2008.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld om te betalen aan B. M. de som van € 650,00 (zeshonderdvijftig euro), bedrag te vermeerderen vanaf datum dagvaarding (3 februari 2023) met de gerechtelijke interesten aan de wettelijke interestvoet tot aan de dag van integrale betaling.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld om te betalen aan H. R. de som van € 650,00 (zeshonderdvijftig euro), bedrag te vermeerderen vanaf datum dagvaarding (3 februari 2023) met de gerechtelijke interesten aan de wettelijke interestvoet tot aan de dag van integrale betaling.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld om te betalen aan R. H. de som van € 650,00 (zeshonderdvijftig euro), bedrag te vermeerderen vanaf datum dagvaarding (3 februari 2023) met de gerechtelijke interesten aan de wettelijke interestvoet tot aan de dag van integrale betaling.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld om te betalen aan I. D. K. de som van € 650,00 (zeshonderdvijftig euro), bedrag te vermeerderen vanaf datum dagvaarding (3 februari 2023) met de gerechtelijke interesten aan de wettelijke interestvoet tot aan de dag van integrale betaling.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld tot betaling van de gedingkosten, aan de zijde van UNIA, B. M. , H. R. , R. H. en I. D. K. begroot en door de rechtbank vereffend op €226,53 (dagvaardingskosten inclusief de bijdrage van €24,00 aangerekend op grond van de wet van 19 maart 2017 tot oprichting van het begrotingsfonds voor juridische tweedelijnsbijstand), en op € 1.800,00 rechtsplegingsvergoeding.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn wordt veroordeeld tot betaling van het rolrecht ten belope van €165,00 aan de FOD Financiën, na daartoe een uitnodiging ontvangen te hebben;

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad.

Dit vonnis werd uitgesproken op vijf december tweeduizend drieëntwintig in openbare zitting van de MB5-kamer, die samengesteld was uit:

Mevrouw A. VYVERMAN, rechter,
Mevrouw CH. VANKEER, griffier